

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

17. maj 2022*

»Præjudiciel forelæggelse – direktiv 93/13/EØF – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – ækvivalensprincippet – effektivitetsprincippet – aftale om lån med pant i fast ejendom – urimelig karakter af »gulvklausulen« i denne aftale – nationale regler om proceduren for iværksættelse af appel – tidsmæssig begrænsning af virkningerne af ugyldighedserklæring af et urimeligt vilkår – tilbagebetaling – den nationale appelrets beføjelse til at foretage prøvelse ex officio«

I sag C-869/19,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunal Supremo (øverste domstol, Spanien) ved afgørelse af 27. november 2019, indgået til Domstolen den 28. november 2019, i sagen

L

mod

Unicaja Banco, S.A., tidligere Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria, SAU

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling),

sammensat af præsidenten, K. Lenaerts, afdelingsformændene A. Arabadjiev, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin (refererende dommer) og I. Jarukaitis samt dommerne M. Ilešič, J.-C. Bonichot, M. Safjan, F. Biltgen, P.G. Xuereb, N. Piçarra, L.S. Rossi og A. Kumin,

generaladvokat: E. Tanchev

justitssekretær: fuldmægtig L. Carrasco Marco,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 26. april 2021,

efter at der er afgivet indlæg af:

– L ved abogado M. Pérez Peña,

* Processprog: spansk.

- Unicaja Banco SA, tidligere Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU, ved advokater J.M. Rodríguez Cárcamo og A.M. Rodríguez Conde,
 - den spanske regering ved S. Centeno Huerta og M.J. Ruiz Sánchez, som befuldmægtigede,
 - den tjekkiske regering ved M. Smolek, J. Vláčil og S. Šindelková, som befuldmægtigede,
 - den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato G. Rocchitta,
 - Europa-Kommissionen ved N. Ruiz García, J. Baquero Cruz og C. Valero, som befuldmægtigede,
 - Kongeriget Norge ved L.-M. Moen Jünge, M. Nilsen og J.T. Kaasin, som befuldmægtigede,
- og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 15. juli 2021, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem L og Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU, i hvis rettigheder Unicaja Banco SA (herefter samlet »banken«) er indtrådt, vedrørende den nationale appelrets manglende prøvelse ex officio af et anbringende om tilsidesættelse af EU-retten.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Det fremgår af 24. betragtning til direktiv 93/13, at »medlemsstaternes retsmyndigheder og administrative organer skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbrugeraftaler til ophør«.
- 4 Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 fastsætter:
»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

Spansk ret

5 Artikel 1303 i Código Civil (civillovbogen) bestemmer:

»Når en forpligtelse er erklæret ugyldig, skal de kontraherende parter gensidigt levere de ting tilbage, der var genstand for kontrakten, inklusive udbytter heraf og prisen med renter, dog med forbehold for nedenstående artikler.«

6 Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (lov nr. 1/2000 om den civile retspleje) af 7. januar 2000 (BOE nr. 7 af 8.1.2000, s. 575) (herefter »LEC«) bestemmer i artikel 216:

»De civile domstole afgør sager på grundlag af parternes fremlæggelse af de faktiske omstændigheder, beviser og anbringender, medmindre loven bestemmer andet i særlige tilfælde.«

7 LEC's artikel 218, stk. 1, foreskriver:

»Retsafgørelserne skal være klare og præcise og svare til parternes påstande og øvrige proceskrav, der er fremsat rettidigt under sagen. De indeholder alle de krævede angivelser, domfælder eller frifinder sagsøgte og afgør alle de omtvistede punkter, der er drøftet under sagen.

Uden at fravige sagens genstand, og idet den tager stilling til andre faktiske eller retlige forhold end dem, parterne har villet gøre gældende, træffer retten afgørelse i henhold til de bestemmelser, der finder anvendelse på sagen, selv om disse ikke er blevet korrekt citeret eller påberåbt af sagens parter.«

8 LEC's artikel 465, stk. 5, bestemmer:

»En kendelse eller dom, der afsiges efter appel, tager udelukkende stilling til de punkter og spørgsmål, som er rejst i appelskriftet og i givet fald i de i artikel 461 omhandlede appel- eller kontraappelskrifter fra indstævnte. Afgørelsen må ikke være til skade for appellanten, medmindre skaden er en følge af, at en kontraappel af den omhandlede afgørelse fra den oprindeligt indstævntes side tages til følge.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

9 Ved aftale indgået den 22. marts 2006 ydede banken L et lån med pant i fast ejendom på 120 000 EUR til finansiering af erhvervelsen af et enfamiliehus. Dette lån skulle tilbagebetales i 360 månedlige rater. Det nævnte lån var fastforrentet med en rentesats på 3,35% det første år og løb derefter de øvrige år videre med variabel rente, idet sidstnævnte sats blev beregnet ved at lægge 0,52% til Euriborsatsen på et år. Kontrakten indeholdt en »gulvklausul«, i henhold til hvilken den variable rente var på mindst 3%.

10 Den forelæggende ret har anført, at banken anvendte »gulvklausulen« på L i 2009, da Euriborsatsen faldt kraftigt. I januar 2016 anlagde L sag mod banken ved Juzgado de Primera Instancia de Valladolid (retten i første instans i Valladolid, Spanien) med påstand om, at denne klausul blev erklæret ugyldig, og at de beløb, der var opkrævet med urette i henhold hertil, skulle tilbagebetales. L gjorde gældende, at idet vedkommende ikke var blevet tilstrækkeligt oplyst om, at den nævnte klausul fandtes, og om dens relevans for den omhandlede låneaftales opbygning, måtte klausulen anses for at være urimelig på grund af dens manglende gennemsigtighed. Banken gjorde heroverfor gældende, at L var blevet oplyst om, at denne klausul var indeholdt i låneaftalen.

- 11 Ved dom af 6. juni 2016 gav Juzgado de Primera Instancia de Valladolid (retten i første instans i Valladolid) L medhold og fastslog, at »gulvklausulen« var urimelig, med den begrundelse, at klausulen manglede gennemsigtighed. Retten dømte således banken til at tilbagebetale L de beløb, som den havde modtaget uretmæssigt i henhold hertil, med tillæg af renter. Retten fastslog imidlertid, at tilbagebetalingen først fik virkning fra den 9. maj 2013 i medfør af dom afsagt af Tribunal Supremo (øverste domstol, Spanien) nr. 241/2013 af 9. maj 2013 (herefter »dommen af 9. maj 2013«), som begrænser de tidsmæssige virkninger af, at en sådan »gulvklausul« erklæres ugyldig. Retten pålagde endvidere banken at betale sagsomkostningerne.
- 12 Den 14. juli 2016 iværksatte banken appel til prøvelse af denne dom ved Audiencia Provincial de Valladolid (den regionale domstol i Valladolid, Spanien), for så vidt som den tilpligtede banken at betale samtlige sagsomkostninger. Banken gjorde gældende, at idet L kun fik delvist medhold som følge af begrænsningen af de tidsmæssige virkninger af, at den pågældende klausul blev erklæret ugyldig, burde banken ikke have været tilpligtet at betale samtlige omkostninger i forbindelse med dette søgsmål.
- 13 Ved dom af 13. januar 2017 gav appelretten banken medhold, idet den ophævede førsteinstansens dom, for så vidt som den tilpligtede banken at betale sagsomkostningerne. Den forelæggende ret har præciseret, at appelretten ikke ændrede dommens konklusion, for så vidt som den vedrører de restituerende virkninger af, at den nævnte klausul erklæredes ugyldig, eftersom de ikke var genstand for appellen. Den forelæggende ret har tilføjet, at appellen i forbindelse med den delvise ophævelse af dommen i første instans ikke baserede sig på dommen i sagen af 21. december 2016 Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980), hvori Domstolen fastslog, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 er til hinder for en national retspraksis – som den, der fulgte af dommen af 9. maj 2013 – der tidsbegrænser de restituerende virkninger, der er knyttet til en retslig erklæring om, at et vilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, er urimeligt, til alene at omfatte de beløb, som denne forbruger har betalt med urette i henhold til et sådant vilkår efter afsigelsen af den dom, hvori det er blevet fastslået, at vilkåret er urimeligt.
- 14 L har iværksat appel ved Tribunal Supremo (øverste domstol) til prøvelse af appeldommen. Til støtte for appellen har L gjort gældende, at Audiencia Provincial de Valladolid (den regionale domstol i Valladolid) ved ikke ex officio at anvende dommen i sagen af 21. december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980), og ved ikke ex officio at tilkende fuld tilbagebetaling af de beløb, der blev betalt i henhold til »gulvklausulen«, har tilsidesat navnlig civillovbogens artikel 1303, som regulerer de restituerende virkninger knyttet til ugyldigheden af forpligtelser og aftaler, sammenholdt med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, der fastslår, at urimelige kontraktvilkår ikke er bindende for forbrugere. Banken har nedlagt påstand om, at appellen skal forkastes med den begrundelse, at L ikke appellerede dommen i første instans, for så vidt som denne tidsmæssigt begrænsede de restituerende virkninger af, at det pågældende urimelige vilkår blev erklæret ugyldigt, og derfor ikke kunne iværksætte en appel vedrørende begrænsningen af disse tidsmæssige virkninger.
- 15 Den forelæggende ret har anført, at forbrugerne i de sager, der verserede for de spanske retter, på det tidspunkt, hvor Domstolen i dom af 21. december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980), fastslog, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 er til hinder for den retspraksis fra Tribunal Supremo (øverste domstol), som fulgte af dommen af 9. maj 2013, der tidsmæssigt begrænser den restituerende virkning af ugyldigheden af »gulvklausuler«, der er indeholdt i aftaler indgået mellem forbrugere og erhvervsdrivende, i overensstemmelse med denne retspraksis havde begrænset deres søgsmål til alene at angå

tilbagebetaling af beløb, der var blevet betalt med urette efter den 9. maj 2013. Under anvendelse af forskellige principper i den spanske civile retspleje, såsom princippet om forhandlingsgrundsætningen, princippet om kongruens og princippet om forbud mod reformatio in pejus, tilkendte Audiencia Provincial de Valladolid (den regionale domstol i Valladolid) ikke i det foreliggende tilfælde fuld tilbagebetaling af de beløb, der blev betalt i henhold til »gulvklausulen«, eftersom L ikke havde appelleret dommen i første instans.

- 16 I denne henseende har den forelæggende ret anført, at princippet om, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugeren, som fastsat i artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, ikke er absolut og derfor kan være genstand for begrænsninger knyttet til god retspleje, såsom princippet om retskraft eller fastsættelse af rimelige, præklusive søgsmålsfrister. Den spanske retsregel, hvorefter en appelinstant – når en del af konklusionen i en dom ikke anfægtes af nogen af parterne – ikke kan fratage denne konklusion dens retsvirkninger eller ændre dens indhold, har imidlertid visse ligheder med princippet om retskraft.
- 17 Den forelæggende ret er dog i tvivl om, hvorvidt det i den nationale ret fastsatte princip om forhandlingsgrundsætningen, princippet om kongruens og princippet om forbud mod reformatio in pejus er forenelige med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13. Den ønsker nærmere bestemt oplyst, om en national ret, der træffer afgørelse i en appelsag, der udelukkende er iværksat af banken og ikke af forbrugeren, henset til dom af 21. december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980), uagtet disse principper skal tilkende fuld tilbagebetaling af de beløb, der er modtaget i henhold til det urimelige vilkår.
- 18 Det er på denne baggrund, at Tribunal Supremo (øverste domstol) har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er artikel 6, stk. 1, i [direktiv 93/13] til hinder for anvendelsen af [de] processuelle [principper, der udgøres af princippet] om forhandlingsgrundsætningen, [princippet] om kongruens og [princippet] om forbud mod reformatio in pejus, som forhindrer den ret, der behandler appelsagen [iværksat] af banken til prøvelse af en afgørelse, som tidsmæssigt begrænsede tilbagebetalingen af de beløb, der var blevet betalt med urette af forbrugeren på grundlag af en »gulvklausul«, der er blevet erklæret ugyldig, i at tilkende forbrugeren fuld tilbagebetaling af sådanne beløb og derved forværre appellantens stilling, fordi den nævnte begrænsning ikke er blevet appelleret af forbrugeren?«

Om det præjudicielle spørgsmål

- 19 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for anvendelsen af nationale processuelle principper, hvorefter en national ret, for hvilken der er iværksat appel til prøvelse af en dom, der tidsmæssigt begrænser tilbagebetalingen af de beløb, som en forbruger har betalt med urette i medfør af et vilkår, som er blevet erklæret urimeligt, ikke ex officio kan rejse et anbringende om tilsidesættelse af denne bestemmelse og tilkende forbrugeren fuld tilbagebetaling af sådanne beløb.
- 20 Det bemærkes, at medlemsstaterne i henhold til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, ikke binder forbrugeren.

- 21 Desuden pålægger direktiv 93/13 medlemsstaterne, således som det fremgår af dets artikel 7, stk. 1, sammenholdt med 24. betragtning hertil, at fastsætte egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør (dom af 26.6.2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis).
- 22 I mangel af EU-retlige bestemmelser henhører reglerne for de procedurer, der skal sikre beskyttelsen af de rettigheder, som EU-retten medfører for borgerne, under medlemsstaternes interne retsorden i medfør af princippet om sidstnævntes procesautonomi. Disse gennemførelsesbestemmelser må dog ikke være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende situationer, der er underlagt national ret (ækvivalensprincippet), eller gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der er tillagt forbrugerne ved EU-retten (effektivitetsprincippet) (dom af 26.6.2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).
- 23 Hvad angår ækvivalensprincippet tilkommer det, således som generaladvokaten har anført i punkt 44 i forslaget til afgørelse, den nationale ret, henset til de processuelle regler for sagsanlæg i national ret, at efterprøve, om dette princip er overholdt ud fra de pågældende søgsmåls genstand, grundlag og væsentligste bestanddele (jf. bl.a. dom af 20.9.2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, præmis 40).
- 24 Domstolen har i denne henseende fastslået, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal anses for ligeværdig med nationale regler, der inden for den interne retsorden har rang af ufravigelige retsgrundsætninger (dom af 17.5.2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, præmis 35).
- 25 I overensstemmelse med ækvivalensprincippet følger det heraf, at når en national retsinstans, der træffer afgørelse i en appelsag, i henhold til den nationale lovgivning råder over en mulighed for eller har pligt til ex officio at foretage en bedømmelse af lovligheden af en retsakt på baggrund af nationale ufravigelige retsgrundsætninger, må retsinstansen ligeledes råde over muligheden eller have pligt til – selv om spørgsmålet om retsaktens lovlighed på baggrund af disse grundsætninger ikke blev rejst i første instans – ex officio at vurdere en sådan retsacts lovlighed på baggrund af denne bestemmelse i direktiv 93/13. Dersom oplysningerne i de sagsakter, som den nationale appelinstans råder over, giver anledning til et spørgsmål om et kontraktvilkårs eventuelt urimelige karakter, skal denne ret i en sådan situation ex officio efterprøve lovligheden af dette vilkår under hensyn til de kriterier, der er fastsat i direktivet (jf. i denne retning dom af 30.5.2013, Jörös, C-397/11, EU:C:2013:340, præmis 30).
- 26 De parter, der har indgivet skriftlige indlæg til Domstolen i den foreliggende sag, er uenige om, hvorvidt der findes en retspraksis fra Tribunal Constitucional (forfatningsdomstol, Spanien) eller Tribunal Supremo (øverste domstol), hvorefter anvendelsen ex officio af ufravigelige retsgrundsætninger udgør en undtagelse til de omhandlede processuelle principper. Da artikel 6 i direktiv 93/13 udgør en bestemmelse, der svarer til en national ufravigelig retsgrundsætning, følger det heraf, at hvis sådanne retsgrundsætninger i henhold til national retspraksis betragtes som en undtagelse fra anvendelsen af de omhandlede processuelle principper, skal den nationale appelret ex officio kunne rejse et anbringende om tilsidesættelse af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13.

- 27 Det påhviler den forelæggende ret at efterprøve, om der foreligger en sådan national retspraksis. Såfremt det bekræftes, at denne praksis findes, vil den forelæggende ret i overensstemmelse med ækvivalensprincippet være forpligtet til at undlade at anvende de nævnte processuelle principper og enten tillade forbrugeren at gøre sine rettigheder i henhold til direktiv 93/13 gældende og udøve vedkommendes ret til at påberåbe sig Domstolens praksis eller selv gøre dette ex officio.
- 28 Hvad angår effektivitetsprincippet følger det af Domstolens praksis, at hvert enkelt tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om, hvorvidt en national processuel regel gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at anvende EU-retten, skal bedømmes under hensyn til, hvilken stilling bestemmelsen indtager i den samlede procedure, herunder procedurens forløb og særlige kendetegn, samt i givet fald de principper, der ligger til grund for den nationale retsplejeordning, såsom beskyttelsen af retten til forsvar, retssikkerhedsprincippet og princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling (dom af 22.4.2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, præmis 53). På denne baggrund har Domstolen fastslået, at respekten for effektivitetsprincippet imidlertid ikke må føre til, at der skal kompenseres for den pågældende forbrugers fuldstændige passivitet (dom af 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, præmis 62).
- 29 Domstolen har endvidere præciseret, at medlemsstaternes forpligtelse til at sikre beskyttelsen af de rettigheder, som EU-retten medfører for borgerne, navnlig for rettigheder, der følger af direktiv 93/13, indebærer et krav om effektiv domstolsbeskyttelse, som det bekræftes i dette direktivs artikel 7, stk. 1, og hvilket også er sikret ved chartrets artikel 47, der bl.a. finder anvendelse på definitionen af de processuelle regler vedrørende søgsmål, der støttes på sådanne rettigheder (jf. i denne retning dom af 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 – C-782/19, EU:C:2021:470, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis).
- 30 Domstolen har i denne forbindelse fastslået, at i mangel af en effektiv prøvelse af den eventuelt urimelige karakter af kontraktvilkårene i den pågældende kontrakt er det ikke muligt at sikre, at de rettigheder, der er tillagt ved direktiv 93/13, overholdes (dom af 4.6.2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).
- 31 Det følger heraf, at de betingelser, der fastsættes i de nationale lovgivninger, som artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 henviser til, ikke må skade indholdet af den ret, som forbrugerne har i henhold til denne bestemmelse, hvorefter de ikke er bundet af et vilkår, der vurderes at være urimeligt (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 71, og af 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, præmis 51).
- 32 I denne henseende henvises til den betydning, som princippet om retskraft har i Unionens retsorden og i de nationale retsordener. Domstolen har nemlig allerede haft lejlighed til at præcisere, at såvel hensynet til at sikre en stabil retstilstand og stabile retlige relationer som retsplejehensyn gør det påkrævet, at retsafgørelser, der er blevet endelige, efter at de hjemlede appelmuligheder er udnyttet, eller efter at appellfristerne er udløbet, ikke længere kan anfægtes (jf. bl.a. dom af 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, præmis 35 og 36, og af 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, præmis 46).
- 33 Domstolen har desuden anerkendt, at forbrugerbeskyttelsen ikke er absolut. Den har nærmere bestemt medgivet, at EU-retten ikke pålægger en national ret at undlade at anvende interne processuelle regler, der tillægger en afgørelse retskraft, selv når dette gør det muligt at afhjælpe en tilsidesættelse af en bestemmelse i direktiv 93/13, uanset dennes karakter (jf. i denne retning dom af 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, præmis 37, og af

21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 68), dog – i overensstemmelse med den i denne doms præmis 22 nævnte retspraksis – med forbehold for overholdelsen af ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet.

- 34 I præmis 72 i dom af 21. december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980), fastslog Domstolen således, at den tidsmæssige begrænsning af virkningerne af konstateringen af »gulvklausulernes« ugyldighed, der fulgte af Tribunal Supremos (øverste domstol) dom af 9. maj 2013, generelt fratager enhver forbrugers ret til, såfremt denne inden den nævnte dato har indgået en aftale om lån med pant i fast ejendom, hvori indgår et sådant vilkår, at opnå fuld tilbagebetaling af de beløb, som denne med urette har betalt til kreditinstituttet på grundlag af dette vilkår i perioden inden den 9. maj 2013.
- 35 Domstolen fastslog derfor, at en national praksis som den, der fulgte af Tribunal Supremos (øverste domstol) dom af 9. maj 2013, vedrørende en tidsmæssig begrænsning af de retsvirkninger, der følger af den omstændighed, at et kontraktvilkår erklæres urimeligt i henhold til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, alene gør det muligt at sikre en begrænset beskyttelse af de forbrugere, der inden datoen for afsigelsen af den dom, der fastslår vilkårets urimelige karakter, har underskrevet en aftale om lån med pant i fast ejendom, som indeholder en »gulvklausul«, idet en sådan beskyttelse derved bliver ufuldstændig og utilstrækkelig og hverken udgør et egnet eller et effektivt middel til at bringe anvendelsen af denne type vilkår til ophør, hvilket er i strid med artikel 7, stk. 1, i dette direktiv (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 73).
- 36 Under disse omstændigheder fastslog Domstolen, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national retspraksis, der tidsbegrænser de restituerende virkninger, der er knyttet til en erklæring om, at et vilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, er urimeligt, til alene at omfatte de beløb, der er betalt med urette i henhold til et sådant vilkår efter afsigelsen af den dom, hvori det er blevet fastslået, at vilkåret er urimeligt (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 75).
- 37 I hovedsagen er det ubestridt, at forbrugeren ikke har iværksat appel eller iværksat kontraappel til prøvelse af førsteinstansens dom, hvorved der blev fastsat en tidsmæssig begrænsning af de restituerende virkninger for de beløb, der er modtaget i medfør af det urimelige vilkår.
- 38 Det skal dog påpeges, at det faktum, at forbrugeren under de givne omstændigheder i den foreliggende sag ikke rettidigt iværksatte appel, kan tilskrives det forhold, at da Domstolen afsagde dommen i sagen af 21. december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980), var fristen for at iværksætte en appel eller en kontraappel i henhold til den nationale lovgivning allerede udløbet. Under sådanne omstændigheder kan det ikke antages, at forbrugeren har udvist fuldstændig passivitet som omhandlet i den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 28, ved ikke for en appelinstant at anfægte Tribunal Supremos (øverste domstol) indtil dette tidspunkt faste praksis.
- 39 Det følger heraf, at anvendelsen af de omhandlede nationale processuelle principper, idet de fratager forbrugeren processuelle midler, der gør det muligt for vedkommende at gøre sine rettigheder gældende i henhold til direktiv 93/13, kan gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at beskytte disse rettigheder og således tilsidesætte effektivitetsprincippet.

- 40 Henset til det ovenstående skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for anvendelsen af nationale processuelle principper, hvorefter en national ret, for hvilken der er iværksat appel til prøvelse af en dom, der tidsmæssigt begrænser tilbagebetalingen af de beløb, som en forbruger har betalt med urette i medfør af et vilkår, som er blevet erklæret urimeligt, ikke ex officio kan rejse et anbringende om tilsidesættelse af denne bestemmelse og tilkende forbrugeren fuld tilbagebetaling af sådanne beløb, når den pågældende forbrugers manglende anfægtelse af denne tidsmæssige begrænsning ikke kan tilskrives vedkommendes fuldstændige passivitet.

Sagsomkostninger

- 41 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

Artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for anvendelsen af nationale processuelle principper, hvorefter en national ret, for hvilken der er iværksat appel til prøvelse af en dom, der tidsmæssigt begrænser tilbagebetalingen af de beløb, som en forbruger har betalt med urette i medfør af et vilkår, som er blevet erklæret urimeligt, ikke ex officio kan rejse et anbringende om tilsidesættelse af denne bestemmelse og tilkende forbrugeren fuld tilbagebetaling af sådanne beløb, når den pågældende forbrugers manglende anfægtelse af denne tidsmæssige begrænsning ikke kan tilskrives vedkommendes fuldstændige passivitet.

Underskrifter